

KONYA OVASINDA SU YÖNETİM VE AĞAÇLANDIRMA STRATEJİSİ

Prof. Dr. Mehmet BABAÖĞLU¹, Abdurrahman AYAN²

¹Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanı, ²Konya Ovası Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı

Özet: Konya Kapalı Havzası sahip olduğu geniş arazi varlığı ile Ülkemizin en önemli ovalarından birisidir. Havzada yıllık yağışın yetersiz olması ve havza içinde ovaya transfer edilebilecek önemli bir su kaynağının bulunmaması ovada su yönetimi planlamasının yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu makalede KOP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın "Konya Ovası'nda Su Yönetim ve Ağaçlandırma Stratejisi" konusundaki genel değerlendirmesi ele alınmaktadır. Ovanın iyi yönetilmesi durumunda Ortadoğu'yu besleyebilecek kapasitesi mevcuttur.

Anahtar Kelimeler; Konya Ovası, su yönetimi, ağaçlandırma stratejisi, meyvecilik

KOP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı:

Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (İdare) 8 Haziran 2011 tarihinde yayımlanan 642 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kurulmuş, 17 Ağustos 2011 tarihinde yayımlanan 649 Sayılı KHK ile İdare'nin işleyişine ilişkin esaslar yeniden düzenlenmiştir. Kapsam alanı Aksaray, Karaman, Konya ve Niğde İlleri olan Başkanlık 5018 Sayılı Kanun'un 2 Sayılı Cetvelinde yer alan 'Özel Bütçeli Kurum' statüsündedir. Kurumun merkezi Konya ilidir.

KOP İdaresinin Başlıca Görevleri: 642 Sayılı KHK'nın 2. maddesinde (Değişik: 08.08.2011-KHK-649/35 md.) yer alan İdare'nin görevleri aşağıda sıralanmaktadır:

a) Bölgelerin kalkınmasının hızlandırılması amacıyla ilgili kurum ve kuruluşların proje ve faaliyetlerinin uyum ve bütünlük içinde yürütülmesini sağlayacak eylem planları hazırlamak, bunların uygulanmasını koordine etmek, izlemek ve değerlendirmek.

b) Eylem planları kapsamındaki kamu yatırımlarının etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesi için kurumlar arası koordinasyonu sağlamak.

c) Eylem planlarının gerektirdiği yatırımlara ilişkin teklifleri ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde hazırlamak, önceliklendirmek ve ilgili kurum ve kuruluşlar ile Kalkınma Bakanlığına göndermek.

ç) Bölgedeki kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülen yatırım projelerini izlemek ve değerlendirmek.

d) İlgili kamu kurum ve kuruluşlarınca talep edilmesi hâlinde, yatırım projelerinin geliştirilmesine yardımcı olmak, bu sürece gerektiğinde Kalkınma Bakanlığının belirleyeceği usul ve esaslara göre malî ve teknik destek sağlamak.

e) Bölge planlarının tamamlayıcılığını ve bütünlüğünü gözeterek, kalkınma ajanslarının ortak ve daha etkili çalışmalarına yardımcı olmak ve bu konularda görüş ve öneriler geliştirmek.

f) Bölgelerinin gelişme potansiyeline, sorunlarına ve imkânlarına dair araştırma, etüt, proje ve incelemeler yapmak veya yaptırmak.

g) Kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları için başta kurumsal kapasite ve beşeri kaynak konuları olmak üzere, Kalkınma Bakanlığının belirleyeceği usûl ve esaslara göre mevcut proje ve programlarla mükerrerlik oluşturmayacak yenilikçi destek programları tasarlamak ve uygulamak.

ğ) Kalkınma Bakanlığı tarafından verilecek diğer görevleri yapmak.

1. KONYA KAPALI HAVZASI

Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığına görev alanına giren Aksaray, Karaman, Konya ve Niğde illeri toplam 6,5 milyon hektar (65 bin km²) alana sahiptir. Bu alanın yaklaşık 4,5 milyon hektarlık bölümünü oluşturan ve özellikle Aksaray ile Niğde illerinde sadece ovaya ait kısımları içeren alan teknik olarak “Konya Kapalı Havzası” olarak adlandırılmaktadır.

Harita 1. KOP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın Görev Alanında Yer Alan İller

2. BÖLGENİN TEMEL BİLEŞENLERİ

Konya, Karaman, Niğde, Aksaray illerinin toplam alanı 65 bin kilometrekaredir (Tablo 1). Bu 4 ilde yaklaşık 3,5 milyon insanın yaşamakta olup bu nüfusun yaklaşık % 70 Konya ilindedir (Tablo 3). Bölgede nüfusunun % 67 kentte, % 33 kırsal alanda yaşamaktadır. Tarım bölgede ağırlıklı etkiye sahiptir. Bölgede 4 il, 47 ilçe, 250 belde ve 987 köy bulunmaktadır.

Tablo 1. Bölgenin Yüz Ölçümü

İli	Yüz Ölçümü (km ²)
Konya	41.001
Karaman	8.924
Aksaray	7.997
Niğde	7.400
Genel Toplam	65.322

Kaynak: TÜİK, Türkiye İstatistik Yıllığı, 2009

Tablo 2. Bölgenin Tarım Alanları

İli	Alan (ha)
Konya	2.076.920
Aksaray	412.652
Karaman	264.880
Niğde	267.090
Bölge	3.021.542

Kaynak: TÜİK, 2010

Tablo 3. KOP Bölgesi Nüfus Dağılımı

	Konya	Karaman	Niğde	Aksaray	Bölge
Nüfus	1.992.675	231.872	339.921	376.907	2.941.375
Kentte yaşayan	1.450.682 (%72,80)	155.932 (%67,25)	158.398 (%46,60)	223.727 (%59,36)	1.988.739 (%67,61)
Kırsal alanda yaşayan	541.993 (%27,20)	75.940 (%32,75)	181.523 (%53,40)	153.180 (%40,64)	952.636 (%32,39)

Kaynak: TÜİK, Türkiye İstatistik Yıllığı, 2009

Bölge ortalama yıllık ortalama yağış miktarı 327 mm civarında olup (Tablo 4), bölgenin merkezinde bulunan Karapınar bölgesinde 280 mm.'ye kadar düşmektedir. Türkiye yıllık ortalama yağış miktarı ise 640 mm civarındadır.

Tablo 4. KOP Bölge İlleri Yıllık Ortalama (1970–2009) Yağış (mm)

İl	Konya	Karaman	Niğde	Aksaray
Yağış (mm)	317,7	327,7	323,8	340,2

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü Verileri, 2010

Türkiye’de tarımsal olarak gözbebeğimiz niteliğinde 2 bölgemiz olan GAP ve KOP maalesef yağışların yetersizliği nedeniyle tarımda sulamaya bağımlıdır. Her iki bölgede yaklaşık 3’er milyon ha tarım arazisi, 1,8 milyon ha sulanabilir arazi vardır. Fakat GAP havzasında 55 milyar m³ su potansiyeline karşılık KOP’ta 4 milyar m³’ü kullanılabilir durumda toplam 8,3 milyar m³ su potansiyeli mevcuttur (Tablo 5). Yani KOP Bölgesi GAP Bölgesi kadar şanslı değildir. Bu manada KOP Bölgesi su yeterliliği ve yağışlar bakımından Türkiye’de en sıkıntılı bölgedir.

Tablo 5. Su Kaynakları Yönünden KOP ve GAP Karşılaştırması (1)

	GAP	KOP	KOP Fark
Yüz ölçüm (km ²)	75.193	65.013	-%13.6
Tarım elverişli arazi (ha)	3.100.000	3.057.312	Benzer
Sulanabilir arazi (ha)	1.700.000	1.800.000	Benzer
Su potansiyeli (milyar m ³)	55	8,3	-46.7 (-%85)

3. KOP BÖLGESİNDE SU YÖNETİM STRATEJİSİ

Yarı kurak karasal iklim yapısına sahip Konya Kapalı Havzasında % 60’ dan fazlası ruhsatsız olmak üzere 100 bin civarında kuyudan çekilen yaklaşık su miktarı 4,,5 milyar m³ civarında olup bu miktar mevcut rezervin yaklaşık 2 katıdır. Yeraltından çekilen miktarı her geçen yıl artmakta, yeraltı su seviyesi yılda ortalama 3 metre düşüş göstermektedir. Bölge su kaynakları bakımından Türkiye’nin en kritik bölgesi konumunda bulunmaktadır.

Mevcut durum Konya Ovasında en önemli sorunlardan birisinin su sorunu olduğu görülmektedir. Bölgede su yönetiminde iki husus ön plana çıkmaktadır: Mevcut suyun tasarruflu kullanılması ve havza dışından suyun transferi (Şekil 1). Mevcut suyun tasarruflu kullanılması kapsamında KOP İdaresi’nce kuru tarım ve sulu tarım alanlarında gerekli modernizasyon çalışmaları yapılacaktır. Bu kapsamda arazi toplulaştırması çalışmaları ile sulama sistemlerinin kapalı sisteme geçirilmesi aciliyet arz etmektedir. Toplulaştırma faaliyetleri ile sulama faaliyetleri eş güdümlü olarak yürütülmesi sağlanacaktır. Büyük bir alana ve tarımsal üretim potansiyeline sahip Konya Kapalı Havzasının düşük yağış miktarı ve diğer havzalara kıyasla düşük su potansiyelinden dolayı orta ve uzun vadede havza dışından yeni su kaynaklarının transfer edilmesi kaçınılmaz gözükmektedir. Halen yapımı devam eden Mavi Tünel ile Konya Kapalı Havzasına dış havzadan yılda yaklaşık 400 milyon m³ su ovaya nakledilmiş olacaktır. Bölgenin sahip olduğu toprak ve coğrafik yapı olarak tarımsal potansiyelini harekete geçirmek için yeni su kaynaklarının temini ile Türkiye ve Ortadoğu ülkelerini besleyecek kapasitededir. Tarımsal sürdürülebilirliğin sağlanması için Konya Ovasına yeni Mavi Tüneller, Mavi Pınarlar lazımdır.

Şekil 1. KOP Bölge Kalkınma İdaresi Su Kullanım Stratejisi

Bölgede, sulu tarım alanları toplam tarım alanlarının yaklaşık %20–25’sini oluşturmaktadır. Sulu tarım alanları ile ilgili yapılacak çalışmalar planlanırken aşağıdaki kriterler dikkate alınarak planlama yapılacaktır.

- Toplulaştırma hizmetleri, sulama sistemleri ile eşgüdümlü olarak yapılmalıdır.
- Basınçlı sulama sistemlerine geçilmeli ve alt yapı modernize edilmelidir.
- Kısıtlı sulama yapılarak su tasarrufu sağlanmalıdır.
- Su miktarına göre bitki deseni oluşturulmalıdır.
- Eğitim çalışmalarına hız verilmelidir.
- Anız yakma engellenmelidir.

Kuru tarım alanları, Bölge toplam tarım alanları içerisinde yaklaşık %75–80 lik kısmını oluşturmaktadır. Kuru tarım alanları ile ilgili planlama yapılırken aşağıdaki hususlar dikkate alınarak planlama yapılacaktır.

- Arazi toplulaştırması çalışmalarına hız verilmesi
- Kuraklığa ve soğuğa toleranslı tahıl tür ve çeşitlerin yaygınlaştırılması
- Toprağın korunması ve nadas etkinliğinin artırılmasına yönelik çalışmaların yapılması

Toprağın korunması ve nadas etkinliğinin artırılması çalışmaları kapsamında yapılacak öncelikli çalışma konuları şunlardır:

- Toprağı işlemeden doğrudan ekimin yapılması
- Hasat artıklarının geri toprağa geri dönüşümü (anız yangınları)
- Organik gübremenin yaygınlaştırılması
- Pulluk tabanını kırılması için dip kazan uygulamaları
- Toprağı parçalayan yapısını bozan ve rüzgâra açık hale getiren yatay toprak işleme yerine, dikey toprak işleme makinelerinin yaygınlaştırılması

Son yıllarda toprağın devrilerek işlendiği geleneksel toprak işleme yönteminin yerini koruyucu toprak işleme yöntemleri almış durumdadır. Koruyucu toprak işleme yöntemlerinden olan topraksız işleme (sıfır toprak işleme) de önceki ürün-ürün hasadından sonra ekim öncesi hiçbir toprak işleme yapılmadan doğrudan anıza ekim esastır. Doğrudan ekimde topraktaki nem kaybı en aza indirilir. Toprak işleme olmadığından yakıt tüketimi en aza indirgenir. Su ve rüzgâr erozyonu büyük bir oranda önlenmiş olur (Şekil 2). Toprakta

organik madde miktarını artırmak suretiyle toprak strüktürünü iyileştirir. Sistemin başarısında ekimin yapılacağı makinenin özelliklerine ve yapısına bağlıdır (Şekil 3, Şekil 4) . Bölgede kullanılan doğrudan ekim makinelerinin teknik yetersizliği sistemin başarısızlığına yol açarak yaygınlaşmasını engellemiştir. KOP illerinde doğrudan anıza ekim makinelerinin yaygınlaştırılması yönünde çalışmalar yapılacaktır.

Şekil 2. Doğrudan Anıza Ekim

Şekil 3. Doğrudan Anıza Ekim

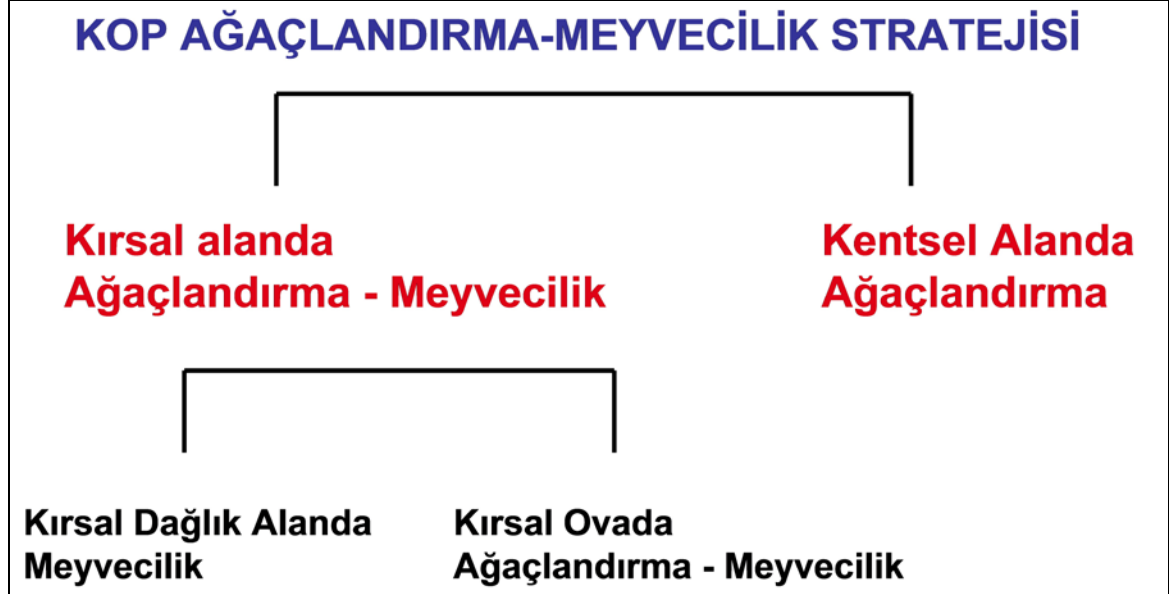
Şekil 4. Doğrudan Anıza Ekim

Resim 1. Doğrudan Anıza Ekim Uygulamaları

4. KOP BÖLGESİNDE AĞAÇLANDIRMA – MEYVECİLİK STRATEJİSİ

Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın görev alanına giren Konya, Karaman, Niğde ve Aksaray illeri çok farklı coğrafik ve ekolojik alanlardan oluşmaktadır. KOP Bölgesinde meyvecilik ve ağaçlandırma çalışmaları, kırsal ve kentsel alan olarak değerlendirilecek olup, kırsal alan da kendi içinde ova ve dağlık alan olarak iki kategoriye ayrılarak değerlendirmeye tabi tutulacak ve buna uygun planlama yapılacaktır (Şekil 5).

Şekil 5. KOP Bölge Kalkınma İdaresi Ağaçlandırma - Meyvecilik Stratejisi

Kırsal ovada ağaçlandırma – meyvecilik planlaması yapılırken dikkate alınacak noktalar:

- Bölgeye uygun tür, çeşit ve anaç belirleme
- Ağaçlandırma faaliyetlerinin toplulaştırma faaliyetleri ile entegre edilerek planlanması
- Mera ve Köy Tüzel Kişiliğine ait alanlarda bölgeye uygun orman ağaç türlerinin ikamesi ve arıcılık faaliyetlerine uygun alanlarda bu amaca uygun nektarlı ağaç türlerinin yerleştirilmesi
- Ovada uygun bölgelere iyi tarım uygulamaları öncelikli büyük kapama yumuşak çekirdekli meyve bahçesi tesislerinin oluşturulması

Kırsal dağlık alanlarda meyvecilik planlaması yapılırken dikkate alınacak noktalar:

- Bölgenin havza ve alt havzalar bazında meyvecilik ürün deseninin oluşturulması
- Kırsal dağlık alanlarda organik tarım öncelikli küçük ölçekli meyvecilik işletmelerinin yaygınlaştırılması
- Yurt içi ve yurt dışı pazarın isteği doğrultusunda meyve çeşit dönüşümünün sağlanarak etkin pazarlama imkânları araştırılması
- Ürün hasat çıkış planlamasının oluşturulup buna göre üretimin teşvik edilmesi
- Kavak ve söğüt gibi ekonomik değerini yitiren türlerin sökülerek ekonomik değeri olan türlerin ikame edilmesi

5. KOP Eylem Planı

2023 vizyonu çerçevesinde modern tarım ve kırsal kalkınma alt yapısıyla rekabetçi ve kaliteli üretim yapan tarım ve gıda sektörü, lojistik altyapısıyla limanlara kara ve demiryollarıyla hızlı ve ucuz ulaşan ulaştırma alt yapısı ile ulaştırma sektörü, enerji ihtiyacının bir kısmını kendi kaynaklarından üreten enerji sektörü ile daha da gelişen, tarım ve gıda, sanayi, eğitim, sağlık ve turizm eksenlerinde gelişmesini tamamlamış, diğer ülke coğrafyalarına açık, ihracat yapan bir bölge hedeflenmektedir. Bu çalışmaların da makro bir proje olan KOP Eylem Planı'yla yürütülmesi planlanacaktır. KOP Eylem Planı 2012 yılında hazırlanarak yürürlüğe girecektir.

KAYNALAR

- 1.Şahin, M., Vanoğlu, M., 2011. KOP Bölgesi'nde Su ve Suyun Önemi. Konya Ticaret Borsası "Terleme Sulama" Paneli, 22 Kasım 2011 Konya.
2. <http://www.tuik.gov.tr>
3. <http://www.dmi.gov.tr>